

NATURALIT

MOKYMŲ ATASKAITA

2019-05-10

Vilnius

Mokomojo vizito pavadinimas: Gamtosauginių priemonių integracijos į Kaimo plėtros programą stiprinimas

Mokomojo vizito datos ir trukmė: 2019.04.29-30, trukmė 2 dienos

Valstybė, miestas: Talinas, Estija

Finansavimo šaltinis: Projekto „Natura 2000 tinklo valdymo optimizavimas Lietuvoje“ (LIFE-IP PAF-NATURALIT) Nr. LIFE16 IPE/LT/016 (toliau – Projekto) lėšos.

Mokomojo vizito tikslas:

Išvyka buvo siekiama įgyti žinių, reikalingų įgyvendinant Projekto A.3 veiklą bei pasisemti Estijos gerosios praktikos skatinant aplinkosauginių ir žemės ūkio institucijų bendradarbiavimą planuojant ir įgyvendinant Kaimo plėtros programos priemones, skirtas Natura 2000 rūšių ir buveinių apsaugai bei atkūrimui.

Dalyviai:

LR aplinkos ministerija:

Algirdas Klimavičius, Gamtos apsaugos ir miškų politikos grupės vyriausiasis patarėjas;

Lina Burbaitė, Projekto administratorė.

Nacionalinė mokėjimo agentūra:

Aušrius Kučinskas, Kontrolės departamento Tiesioginės paramos kontrolės skyriaus vedėjas;

Sigutė Stakvilevičienė, Žemės ūkio paramos departamento Metodikų rengimo ir koordinavimo skyriaus vyriausioji specialistė.

Aplinkos projektų valdymo agentūra:

Birutė Valatkienė, projekto „Natura 2000 tinklo valdymo optimizavimas Lietuvoje“ grupės vadovė.

Valstybinė saugomų teritorijų direkcija:

Dalius Dapkus, Metodinio analitinio centro vadovas;

Dalytė Matulevičiūtė, Metodinio analitinio centro gamtosaugos ekspertė.

Pagrindinės temos ir klausimai:

1. Institucinė sąranga, funkcijų pasidalinimas (įskaitant žmogiškųjų ir finansinių išteklių paskirstymą), teisinė bazė, tarpinstitucinis bendradarbiavimas;
2. Estijos 2014–2020 KPP priemonių, susijusių su rūšių ir buveinių apsauga, trumpas pristatymas;
3. Aplinkosauginių institucijų vaidmuo agro-aplinkosauginių priemonių planavime, ūkininkų konsultavimo procese;
4. Natura 2000 išmokų principų apžvalga;
5. Paramos miško savininkams biologinės įvairovės apsaugos srityje principų apžvalga;
6. Informacinių sistemų panaudojimas saugomų rūšių apsaugos būklės vertinimui, agro-aplinkosauginių priemonių planavimui ir deklaruojamų plotų kontrolei. Praktiniai pavyzdžiai.
7. Tarpinstitucinė komunikacija, apsikeitimas duomenimis bei su tuo susijusi deklaracijų ir stebėsenos duomenų apsauga;
8. Informacijos sklaida, siekiant išplėtoti temas, pagrindžiančias biologinės įvairovės apsaugos poreikius žemės ūkio sektoriuje bei konkrečių agrarinės aplinkosaugos priemonių taikymo būtinybę/pagrįstumą;

9. Įgyvendintų agro-aplinkosauginių priemonių efektyvumo (daromo poveikio) vertinimas;
10. Netinkamas agro-aplinkosauginių priemonių įgyvendinimas, kontroliuojančių institucijų įgaliojimai, taikomos sankcijos;
11. Novatoriškų agrarinės aplinkosaugos priemonių (tokių kaip rezultatais pagrįstos išmokos) panaudojimo biologinei įvairovei išsaugoti perspektyvos naujame programavimo periode.

Mokomojo vizito rezultatai:

Pirmąją susitikimo dieną Estijos Aplinkos ministerijos, jai pavaldžių įstaigų ir Estijos Žemės ūkio reikalų ministerijos atstovai pristatė savo šalies Kaimo plėtros programos (toliau – KPP) priemones, šios programos įgyvendinime dalyvaujančių įstaigų vaidmenis ir atsakomybes, naudojamas duomenų bazes, planuojamą įgyvendinti LIFE projektą („Visapusiškas miškų ir žemės ūkio kraštovaizdžio valdymas siekiant pagerinti Natura 2000 buveinių ir rūšių apsaugos būklę“).

Pažymėtina, kad Estijoje prie KPP rengimo, įgyvendinimo ir įgyvendinimo kontrolės prisideda net keletas aplinkosauginio sektoriaus institucijų. Minėtuose procesuose dalyvauja ne tik Estijos Aplinkos ministerija, bet ir Aplinkos apsaugos tarnyba, Aplinkos agentūra, Valstybinių miškų valdymo centras, Aplinkos inspekcija. Vykdamas programos įgyvendinimo kontrolę, dalis kai kurių šių įstaigų funkcijų persidengia su Estijos Žemės ūkio reikalų ministerijos pavaldžių įstaigų atliekamomis patikromis, bet ateityje planuojama šiuos procesus optimizuoti.

Buvo pristatytos su gamtos apsauga ir nacionaliniu monitoringu susijusios duomenų bazės, kurių duomenimis visi norintys (su keliomis išimtimis) gali naudotis nemokamai. EELIS duomenų bazė buvo sukurta gamtos specialistams, tačiau tinklalapyje www.eelis.ee galima rasti duomenų analizes ir apžvalgas. Šioje duomenų bazėje yra kaupiami duomenys apie saugomas teritorijas (nacionaliniai parkai, rezervatai ir pan.), rūšis (aprašymas, apsaugos statusas, paplitimas ir kt.), monitoringą (stebėjimo stotys, programos, rezultatai), medžioklę (plotai, statistika), pusiau natūralias pievas ir privačią miško žemę, tinkamus paramai gauti ir kt. Duomenis šiai platformai teikia valstybinės aplinkosauginės institucijos. Estijoje yra vykdomos kelios nacionalinio monitoringo programos: miškų bei pusiau natūralių pievų, esančių Natura 2000 teritorijose, bioįvairovės, bičių stebėsenos programos. Taip pat buvo pristatyta ir nauja monitoringo duomenų bazė – KESE. Duomenis ši sistema gauna iš EELIS ir kitų šaltinių.

Estijos Žemės ūkio reikalų ministerijos atstovė detalčiai pristatė Estijos KPP priemones, susijusias su aplinkos apsauga ir bioįvairovės išsaugojimu. Estija turi mažiau priemonių nei Lietuvos KPP, tačiau Estijoje jos sulaukia didesnio populiarumo ūkininkų tarpe. Pvz., bazinėje priemonėje „Parama aplinkai palankiam ūkininkavimui“ dalyvauja beveik 80 % paramai tinkamo ploto. Šios priemonės išmoka yra 50 Eur/ha/per metus, tačiau yra galimybė papildomai rinktis iš 3 savanoriškai taikomų priemonių ir gauti papildomą išmoką, pvz., 50 % žalios dangos žiemą (angl. „green cover“) išmoką padidina 5 Eur/ha. Antra pagal populiarumą priemonė yra parama ekologiniam ūkininkavimui. Lyginant su Lietuvos KPP, gana neįprasta, kad Estija siūlo ne vieną priemonę, kurios išmoka yra labai nedidelė (pvz., 60 % žemės paliekant augalinę dangą per žiemą – išmoka siekia tik 7 Eur/ha/per metus, ūkininkaujant Natura 2000 teritorijoje esančioje ariamoje žemėje – 27 Eur/ha/per metus ir pan.), tačiau jos sulaukia populiarumo dėl gana paprastų ūkininkams keliamų reikalavimų. Dar viena Lietuvoje netaikoma praktika – privalomi visų pretenduojančių gauti paramą mokymai.

Susitikimo metu buvo pristatyta ir Lietuvos KPP apžvalga. LR aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos ir miškų politikos grupės vyr. patarėjo Algirdo Klimavičiaus parengtas pranešimas sulaukė didelio kolegų estų susidomėjimo, ypač dėl į Lietuvos KPP įtrauktų priemonių, skirtų maldinės nendrinukės išsaugojimui.

Detaliau buvo pristatytos Estijos pusiau natūralių pievų paramos priemonės (bendrieji ir specialieji reikalavimai, apribojimai, išmokos, kontrolės aspektai) ir Aplinkos apsaugos tarnybos vaidmuo, įgyvendinant KPP. Žemės valdymo biuras, priklausantis Aplinkos apsaugos tarnybai, šiuo metu turi 13 specialistų ir vieną vadovaujantį asmenį. Šis biuras yra atsakingas už pusiau natūralių pievų atkūrimą ir valdymą, ūkininkų konsultavimą ir mokymus, KPP ir Pusiau natūralių buveinių veiksmų plano įgyvendinimą. Pažymėtina, kad Estijoje pusiau natūralių pievų priežiūrai yra skiriamas didelis dėmesys. Pvz., jų atkūrimui yra sukurta nacionalinė paramos schema: pareiškėjas pateikia paraišką Aplinkos tarnybai, pasirašoma sutartis, vykdomi darbai, pateikiama ataskaita ir Aplinkos tarnyba išmoka pinigų. Tokia žemė vėliau įtraukiama į Mokėjimo agentūros duomenų bazę kaip tinkama išmokoms ir ūkininkas gali pretenduoti į per KPP teikiamą paramą buveinių palaikymui. Taip pat yra galimybė gauti paramą pusiau natūralių pievų atkūrimui per LIFE projektus,

Sanglaudos fondą. Kontrolės procese dalyvauja Aplinkos tarnyba ir Mokėjimo agentūra. Abi įstaigos važiuoja į patikrinimus vietoje, todėl, kaip jau buvo minėta anksčiau, kartais jų atliekamas darbas dubliuojasi. Radus pažeidimų, Aplinkos tarnyba įvertina jų mastą ir pagal šią informaciją Mokėjimo agentūra numato sankcijas, kurias minėta tarnyba įtraukia į savo ataskaitą.

Vizito metu buvo pristatyta ir elektroninė Estijos paraiškų pateikimo sistema. Nuo popierinių paraiškų prie elektroninės sistemos Estija perėjo visai neseniai.

Buvome supažindinti ir su Natura 2000 paramos privačiuose miškuose sistema. Estijoje yra taikomi tik du išmokų dydžiai: 60 Eur/ha ribojamos veiklos zonoje ir 110 Eur/ha apsaugos zonoje (įskaitant ir griežtai saugomas teritorijas už Natura 2000 ribų). Kasmet sulaukiama apie 5000 pareiškėjų, bet siekiama, kad jų skaičius siektų 7000. Išmokos mokamos tik kitų metų balandį. Išmokų gavėjai privalo sumokėti 20 % pajamų mokestį. Trumpai buvo pristatyti ir kontrolės aspektai (pvz., deklaruojamo miško plotas turi būti mažiausiai 0,3 ha), specifinio ribų žymėjimo, ploto matavimo reikalavimai ir pan.

Antroji vizito diena buvo skirta agro-aplinkosauginių priemonių taikymo pavyzdžių apžiūrai gamtoje (Matsalu nacionalinis parkas). Apžiūrėjome Natura 2000 žemės ūkio paskirties žemėje deklaruotus laukus, medžiais apaugusias pievas ir ganyklas, plačialapių miškų buveines (su gausia meškinio česnako augimvieta), pajūrio halofitų bendrijas, jūros ir upių užliejamas pievas. Pakeliui taip pat matėme nemažai tvarkomų kadagynų, alvarų. Kartu keliavę Estijos Aplinkos ministerijos ir Aplinkos tarnybos atstovai pristatė gyvai matytų buveinių tvarkymo specifiką (naudojamus priežiūros metodus, pvz., galvijų ganymas, žolės pjovimas naudojant techniką ir pan.), supažindino su anksčiau atliktos patikros ataskaita (vertinimo kriterijai, atsakingos institucijos ir kt.), pademonstravo agro-aplinkosauginės priemonės „Pusiau natūralių pievų tvarkymas“ patikrą vietoje (GPS pagalba patikrintas pievos plotas), taip pat susitikome su ūkininku, kuris prižiūri beveik 100 ha jūros užliejamų pievų plotą ganydamas jame mėsinius galvijus. Iš paukščių stebėjimo bokšto, apžvelgėme upės slėnyje esančias užliejamas pievas, kurios tvarkomos skirtingai – vienos ganomos, kitos šienaujamos. Apžiūrėjome botaniniu požiūriu įdomių ir Lietuvos biologinės įvairovės apsaugoje probleminių rūšių – liūninės našlaitės ir melsvojo mėlito, kurios Lietuvoje yra nykstančios, įtrauktos į saugomų rūšių sąrašą, bei Lietuvoje galimai išnykusios liekninės viksvos – populiacijas ir susipažinome su jų augaviečių ekologinėmis ypatybėmis bei tvarkymo metodais. Išvykos į nacionalinį parką metu įgijome žinių apie Estijos KPP specifiką ir įgyvendinimą (pvz., taikomi apribojimai, buveinių priežiūrai naudojama technika, kontrolės principai ir naudojama įranga ir kt.) bei pamatėme realius Estijos vertingųjų buveinių išsaugojimui skirtų priemonių taikymo rezultatus.

Ši mokomoji išvyka padėjo Lietuvos atstovams įgyti vertingų teorinių ir praktinių žinių buveinių ir biologinės įvairovės apsaugos bei jų atkūrimo srityje, susipažinti su Estijos gerosios praktikos pavyzdžiais. Visa tai padės įgyvendinti Projekto veiklas (ypač A.3.2 poveiklę), parengti ir pasiūlyti naujas optimalias agro-aplinkosaugines priemones naujam Bendrosios žemės ūkio politikos periodui, sėkmingiau dalyvauti LR Žemės ūkio ministerijos rengiamose diskusijose, susijusiose su Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2021–2027 m. strateginio plano rengimu. Kartu keliavę Lietuvos Mokėjimo agentūros (toliau – NMA) atstovai gavo labai daug naudingos informacijos apie Estijos KPP specifiką ir įgyvendinimo aspektus. Šios žinios bus labai vertingos NMA tapus Projekto partnerė.

Šia ataskaita ir vizito prezentacijomis bus pasidalinta ir su visais Projekto partneriais.

Ataskaitos priedai ir naudingos nuorodos:

Pridedamos 7 Estijos kolegų parengtos prezentacijos, duomenys apie Estijoje taikomas sankcijas nustačius pažeidimų, 1 Lietuvos atstovo prezentacija bei vizito metu padarytos buveinių nuotraukos.

Ataskaitą parengė:

Projekto administratorė Lina Burbaitė

